

Organizacja pracy zespołowej tłumaczy przy opracowaniu *Wielojęzycznego słownika najważniejszych terminów lekkoatletycznych*

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/RP.2023.012>

W marcu 2015 odbyły się w Toruniu X Halowe Mistrzostwa Europy Weteranów w Lekkiej Atletyce. Aby mistrzostwa przebiegły sprawnie, do pracy nad ich organizacją zostali zaproszeni studenci Wydziału Filologicznego UMK (obecnie Wydział Humanistyczny), którzy pracując na zasadzie wolontariatu, mieli możliwość odbycia zawodowych praktyk językowych. W związku z tym, że dla wielu z nich praca w charakterze tłumaczy i opiekunów językowych była pierwszą tego typu pracą, w trakcie zawodów pojawiły się opinie, że bardzo pomocne byłyby materiały zawierające niezbędne słownictwo dostępne i przed zawodami, i w trakcie ich trwania.

Dlatego na kilka miesięcy przed rozpoczęciem VIII Halowych Mistrzostw Świata w Lekkiej Atletyce Masters (marzec 2019 roku) – tj. jeszcze jesienią 2018 roku – studenci filologii rosyjskiej zostali zaproszeniu do udziału w przygotowaniu materiałów niezbędnych do językowego przygotowania wolontariuszy (studentów UMK oraz uczniów toruńskich liceów), które jednocześnie mogłyby być wykorzystywane przez sportowców uczestniczących w międzynarodowej imprezie sportowej i przez kibiców. W planach było utworzenie wyjściowej wersji w języku polskim i przetłumaczenie jej na język angielski, niemiecki i francuski. Zaznaczono, że nad przekładem można pracować indywidualnie lub zespołowo. Wersja w języku polskim, którą następnie przetłumaczono na inne języki, została przygotowana przez studentów-rusycystów pod okiem Ireny Matczyńskiej (autorki oraz koordynatorki projektu) i skonsultowana w odniesieniu do poprawności i przydatności słownictwa z Waławem Krankowskim, Prezesem Polskiego Związku Lekkiej Atletyki Masters. Projekt, a następnie opracowane ma-

teriały, zatytułowano *Wielojęzyczny słownik najważniejszych terminów lekkoatletycznych. Multilingual dictionary of the most important athletic vocabulary*. W serwisie Facebook utworzono odpowiednią grupę. To w niej koordynatorka publikowała posty organizacyjne, a tłumacze mogli wspólnie omawiać ewentualne trudności, wspólnie znajdować ekwiwalenty przekładowe, przekazywać przygotowane tłumaczenia. Do udziału w projekcie uczestnicy grupy zaprosili studentów innych filologii UMK, studentów obcokrajowców, absolwentów Wydziału oraz swoich przyjaciół z innych krajów, dzięki czemu powstał międzynarodowy zespół liczący 33 tłumaczy. Aby umożliwić udział w pracy nad słownikiem tłumaczom nieznających języka polskiego, wykonano tłumaczenie na język angielski, które stało się drugim wariantem wyjściowym. W efekcie końcowym słownik składał się z 24 wersji językowych (angielskiej, albańskiej, azerbejdżańskiej, białoruskiej, bośniackiej, bułgarskiej, chińskiej, chorwackiej, czeskiej, francuskiej, greckiej, hiszpańskiej, holenderskiej, koreańskiej, litewskiej, niemieckiej, polskiej, portugalskiej, rosyjskiej, serbskiej, słoweńskiej, tureckiej, ukraińskiej, włoskiej) i zawierał 218 haseł (niekiedy dwu- lub kilkuwyrazowych). Trudności w wyborze właściwego wariantu przy przekładzie wyrazów wieloznacznych zmusiły niektórych tłumaczy do nawiązania współpracy z osobami ze środowiska sportowego w swoich krajach. Konsultanci wyjaśniali, co oznaczają konkretne terminy sportowe i weryfikowali poprawność tłumaczenia. Dużym problemem okazało się tłumaczenie nazw nietypowych dyscyplin (np. *rzut ciężarkiem*) oraz niektórych pojęć (z pozoru łatwych do przekładu, np. *bramka*).

Słownik został wydany w lutym 2019 roku w formie broszury w nakładzie 1000 egzemplarzy (wydawca: Pracownia Sztuk Plastycznych Sp. z o.o. w Toruniu). Przedsięwzięcie sfinansował organizator – Polski Związek Lekkiej Atletyki Masters. Po wydrukowaniu słownik trafił najpierw do rąk wolontariuszy, którzy dzięki niemu mogli powtórzyć znane i poznać nowe słownictwo, a następnie do zawodników i kibiców. W trakcie mistrzostw spełnił swoje główne zadanie: ułatwił proces przygotowania się w zakresie opanowania niezbędnego słownictwa, pomógł wolontariuszom czuć się pewniej w sytuacjach, kiedy byli zobligowani do komunikowania się w nieznanym sobie językach.

Światowa Federacja Weteranów Lekkiej Atletyki (WMA) oraz władze miasta Torunia wysoko oceniły pracę Komitetu Organizacyjnego i pracę wolontariuszy-tłumaczy. WMA wyraziła swoje wielkie uznanie dla projektu,

podkreśliła jego przydatność i zwróciła się do koordynatorki z prośbą o wyrażenie zgody na użycie broszury jako źródła do wykorzystania podczas kolejnych mistrzostw WMA.

Na potrzeby kolejnych mistrzostw – IX Halowych Mistrzostw Świata w Lekkiej Atletyce Masters, które odbyły się w Toruniu marcu 2023 roku – dzięki zaangażowaniu studentów i absolwentów UMK oraz ich przyjaciół poprzednia wersja słownika została poszerzona o kolejnych 11 języków (arabski, duński, hebrajski, indonezyjski, japoński, kaszubski, kurdyjski, macedoński, ormiański, perski, turkmeński).

Praca nad opracowaniem poszerzonej wersji przebiegała w podobny do wcześniejszego sposób. Została zachowana również poprzednia struktura słownika, pozwalająca w nieskomplikowany sposób odnajdywać potrzebne hasła:

A. Cały materiał został podzielony na 15 kategorii:

Strony 2–15:

- 1) Imprezy sportowe
- 2) Miejsce zawodów
- 3) Konkurencje
- 4) Uczestnicy/goście zawodów

Strony 16–29:

- 5) Sprzęt sportowy
- 6) Przebieg zawodów
- 7) Obsługa zawodów

Strony 30–43:

- 8) Urazy
- 9) Wręczenie nagród

Strony 44–57:

- 10) Przydatne czasowniki
- 11) Miasto
- 12) Usługi
- 13) Życie codzienne

Strony 58–71:

- 14) Wyrażenia etykietalne
- 15) Określanie miejsca

B. Każdemu z języków zapisanych alfabetycznie (poza polskim) został przypisany numer od 1 do 35 (np.: 1. albański, 2. angielski), co usprawnia wyszukiwanie haseł.

C. Na każdej stronie widzącej¹ umieszczono tabelę podzieloną na sześć kolumn: jedna kolumna – jeden język. Pierwszą kolumnę na każdej stronie parzystej (lewej) przeznaczono dla wersji w języku polskim. W taki sposób na każdej stronie widzącej mieści się wersja w języku polskim oraz tłumaczenie na pięć innych języków; na siedmiu stronach widzących mieszczą się tłumaczenia na 35 języków.

Ciekawym elementem poszerzonej wersji słownika jest tłumaczenie na język kaszubski, (jego opracowanie okazało się prawdziwym wyzwaniem dla tłumaczy – Roberta Niklasa i Wandy Lew-Kiedrowskiej). Język kaszubski, któremu Biblioteka Kongresu Stanów Zjednoczonych nadała międzynarodowy kod językowy – CBS, ciągle się rozwija. Dotychczas w tym języku brakowało jednak wielu pojęć z zakresu leksyki sportowej. Aby sprostac zdaniu, zespół Kaszubów, w skład którego weszli również członkowie Rady Języka Kaszubskiego, stworzył ekwiwalenty przekładowe, które następnie zostały zatwierdzone przez Radę Języka Kaszubskiego². Opracowana wersja językowa stanowi skromny wkład w rozwój tego pięknego języka.

Obok wyzwań leksykalnych pojawiały się też wyzwania techniczne. Tu zdecydowanie należy wspomnieć o pracy nad korektą wersji w języku arabskim. Jak doskonale wiadomo, język ten jest zapisywany od prawej do lewej strony arabskim alfabetem spółgłoskowym (abdżadem). Z 28 liter 22 łączą się (nie zapisujemy ich osobno); nie ma podziału ani na małe i duże litery, ani na litery drukowane i pisane. Po otrzymaniu korekty tłumaczenia, zrobionej przez Araba znającego język polski, studentka trzeciego roku arabistyki nie była w stanie nie tylko znaleźć i odczytać w Wordzie kilku poprawek, ale również nie mogła odczytać zrobionego przez siebie tłumaczenia: otrzymała lustrzane odbicie tekstu, a do tego w skorygowanych wyrazach zostały zamienione miejscami niektóre pisane obok siebie litery. Nie pomogło również przesyłanie tłumaczenia zapisanego w różnych formatach. Ostatecznie praca nad korektą pomyślnie dobiegła końca dzięki

¹ Strony widzące – termin stosowany w redakcji technicznej, DTP i poligrafii wskazujący dwie sąsiednie strony wielostronicowej publikacji poligraficznej, które są jednocześnie widoczne, gdy publikacja ta jest otwarta na którąś ze stron. Są to strony lewa i prawa. W naszym obszarze kulturowym lewa strona jest parzysta, tzn. ma parzysty numer, prawa zaś jest nieparzysta, aczkolwiek możliwa jest sytuacja odwrotna w szeregu języków, jak np. hebrajski, jidysz, arabski itd. Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Strony_widz%C4%85ce (data dostępu: 08.07.2023).

² Radę Języka Kaszubskiego powołano 26 sierpnia 2006 roku jako jeden z elementów realizacji Strategii Rozwoju Języka Kaszubskiego.

telefonicznej współpracy z wykorzystaniem aplikacji WhatsApp. Natomiast wersja w języku perskim, który używa zaadaptowanego alfabetu arabskiego, od razu przysłała bez żadnych zniekształceń. Jedynym wytłumaczeniem wcześniejszych problemów zdaje się źródło, z którego wysyłano pliki (tekst w języku perskim, który dotarł bez zmian, wysłano z komputera, natomiast wszystkie pliki wersji w języku arabskim były wysyłane ze smartfonu).

Praca nad słownikiem dla przyszłych tłumaczy często była – jak już wspomniano – pierwszym zawodowym doświadczeniem: uczyła precyzji, dokładności i poprawności w doborze ekwiwalentów tłumaczeniowych, odpowiedzialności za terminowe wykonywanie zadań, służyła międzynarodowej, międzypokoleniowej i społecznościowej integracji, nawiązywaniu kontaktów, pogłębianiu wiedzy w zakresie słownictwa sportowego, motywowała do nauki języków obcych. Łącznie w opracowaniu 36 wersji językowych udział wzięło 56 osób. Pomimo że większość z nich nie знаła się wcześniej, prace przebiegały w życzliwej, pełnej szacunku i zrozumienia dla innych atmosferze.

Warto na koniec dodać, że udział w wolontariacie dla studentów filologii angielskiej miał niespodziewany „skutek uboczny”: zauważyli oni, że każdy ze studentów filologii rosyjskiej potrafił w większym lub mniejszym stopniu porozumieć się z uczestnikami zawodów w języku angielskim, ale nikt ze studentów filologii angielskiej nie był w stanie powiedzieć ani słowa po rosyjsku, co pośrednio poskutkowało uruchomieniem lektoratu języka rosyjskiego dla studentów-anglistów.

Irena Matczyńska

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

im1484@umk.pl

ORCID: 0000-0003-0375-1531

